

HERUITGAVE VAN DE 'FOSSIELENATLAS':

EEN UITDAGING EN EEN VERZOEK OM MEDEWERKING EN BEGRIP

Inleiding

In de periode tussen 1954 en 1984 is in twee series van resp. zes en acht afleveringen de zgn. 'fossielenatlas' verschenen. Deze serie artikelen, verschenen in het NMV-tijdschrift Basteria, is tot stand gebracht door twee auteurs (Van Regteren Altena en Janssen) en diverse illustrators. Door het grote tijdsverloop tussen de eerste en laatste aflevering zijn er verschillen ontstaan in formaat van de tekst (gewijzigd Basteria-formaat sinds 1975) en in de uitvoering van de illustraties (sepia-aquarellen in de eerste serie, diverse technieken in de tweede serie).

De gebundelde heruitgave van de Gastropoden-serie uit 1974 is reeds geruime tijd uitverkocht. De verschillende Basteria-delen, waarin de afleveringen van de tweede serie zijn verschenen, zijn evenmin voorradig. Zowel de auteur als de bibliothecaris krijgen echter regelmatig verzoeken om deze afleveringen.

Gezien deze situatie heeft het bestuur, in overleg met Arie Janssen, in principe besloten tot een gebundelde en gereviseerde heruitgave van de 'fossielenatlas'.

De uitdaging

Een heruitgave van de 'fossielenatlas' heeft alleen zin als het geheel 'up-to-date' wordt gebracht. Wat ons voor ogen staat, mag daarom gerust ambitieus worden genoemd: een herziening en zodanig uitbreiding van alle teksten en aanvulling van het plaatwerk. De hoeveelheid hieraan verbonden werk is aanzienlijk. Sinds de verschijning van de eerste afleveringen zijn er talrijke soorten bijgevonden, die bij een heruitgave moeten worden ingevoegd. Hierdoor moeten ook de platen opnieuw worden gemonteerd. Ook zijn er in de loop van 35 jaar vanzelfsprekend vele nieuwe inzichten en opvattingen gepubliceerd, die kritische herziening van de tekst meer dan nodig maken. Het zal in feite tot een geheel nieuwe publicatie leiden; meer dus dan een simpele 'heruitgave'.

Wat is mogelijk, wat is onmogelijk ?

Als eerste moet worden gesteld, dat een project als de herziening van de 'fossielenatlas' voor de auteur géén project van de eerste belangrijkeheidsorde kan zijn. Een dergelijke inventarisatie van de aan de Nederlandse kusten aanspoelende fossiele mollusken is slechts van beperkt wetenschappelijk belang, doordat nu eenmaal (inherent aan het onderwerp) een dergelijk onderzoek steunt op biostratigrafische kennis, in plaats van daaraan een bijdrage te leveren.

Anderzijds is de 'trend' op dit ogenblik binnen de gefuseerde Rijksmusea van Geologie en Natuurlijke Historie om meer naar bui-

ten te treden, waarmede de 'maatschappelijke relevantie' zoniet aangetoond, dan toch duidelijker gemaakt moet worden. In dat kader is een project als hier besproken wellicht redelijk populair, omdat het van belang is voor een toch vrij grote groep van voornamelijk niet professionele paleontologen en malacologen en kan het daarom op steun van het instituut en daarmee van de rijksoverheid, rekenen. Desondanks zal er steeds een spanning bestaan tussen de herbewerking van de 'fossielenatlas' en de overige werkzaamheden van Arie Janssen:

Een dergelijke heruitgave heeft dan ook alleen kans van slagen als:

- de financiering in een vroegtijdig stadium veilig wordt gesteld door toezeggingen van (een) subsidiegever(s) en garantstelling voor een deel van de uitgave door één of meer verenigingen of instanties;
- de uitgave niet te lang op zich laat wachten en (voortvloeiend hieruit) de auteur - Arie Janssen - voldoende ondersteuning krijgt.

Ondersteuning

Wij zijn van mening, dat ondersteuning vanuit 'het veld' evenzeer van groot belang zou kunnen zijn. Er zijn in den lande tal van groepen en personen, die beschikken (of potentieel beschikken) over kennis en materiaal, dat van essentieel belang is voor de atlas. Vooral in de beginjaren van de atlas steunden de toenmalige auteurs (met name vooral Dr. Van Regteren Altena) sterk op dergelijke hulp, vooral van de Rotterdamse groep, die steeds als een systematische eenheid aan de orde was (de Natica's, de Mangelia's, enz.), voorbereidend onderzoek deed. Mede hierdoor is de serie een succes geworden en het zou ons wat waard zijn, als dit gecontinueerd, wellicht zelfs uitgebreid zou kunnen worden.

In de afgelopen jaren is er opnieuw vrij veel onderzoek gedaan naar fossiele mollusken op de stranden van Zeeuwsch-Vlaanderen, waarbij heel wat aanvullingen werden gevonden. Zijn de Werkgroep Geologie in Zeeland, de twee groepen in Rotterdam, de Malacologische Contactgroep in Amsterdam, de groep in Friesland, tal van geïsoleerd werkende NMV'ers en WTKG'ers, etc. bereid mee te werken? Wellicht zouden de Friezen zich eens kunnen werpen op de Eemien-fossielen van de Waddeneilanden, een onderwerp waarvan nog te weinig bekend is? De bijdrage van deze groepen en/of personen hoeft zich uiteraard niet te beperken tot het aandragen van materiaal, hoe belangrijk ook. De voorbereidende studie van (onderdelen van) de veelomvattende systematiek zou evenzeer belangrijk kunnen zijn om tot een goed resultaat te komen.

Publicatievorm

Om het boek (want dat gaat het heus wel worden: op een 500 pagina's wordt voorlopig gerekend!) meer bruikbaar te maken en tegelijkertijd een grotere verspreidingsmogelijkheid te geven, ook in het buitenland, denken wij er over om, anders dan bv. in het Miste-boek (dat, terecht, daarop werd bekritiseerd!), de tekst in het Engels te schrijven en de soortbeschrijvingen te voorzien

van de belangrijkste literatuurcitaten, waardoor tenminste de meest populaire oudere determinatie-literatuur (Wood, Harmer, Nyst, Glibert, etc.) door de kritische gebruiker snel geraadpleegd kan worden.

Zou er wellicht iemand te vinden zijn, die bereid is de teksten van bv. de bivalven (waaraan relatief weinig veranderen zal, uiteraard) nu al in het Engels te vertalen en iemand, die het resultaat daarvan intikt op floppy-disk? Zo'n soort ondersteuning zal de publicatiedatum vanzelfsprekend enorm dichterbij halen. Ondersteuning in deze vorm is binnen het Rijksmuseum van Geologie helaas niet te vinden.

Illustraties

De illustraties zijn een hoofdstuk apart. Met hun kwaliteit staat of valt het resultaat.

Tot op heden hebben drie tekenaars, je mag ze gerust artiesten noemen, gezorgd voor een hoge illustratie-kwaliteit. Dit moet naar onze mening gehandhaafd blijven. Er mag zo enigszins mogelijk niet worden teruggegrepen, om maar een snel resultaat te behalen, op revolutietekeningwerk of op foto's.

De enige van de drie tekenaars, die nog beschikbaar is, de heer G.A. Peeters in Schiedam, die de laatste dikke aflevering van de tweekleppigen illustreerde, is ten eerste de jongste niet meer en ten tweede nog geruime tijd bezig met ander, evenzeer belangrijk illustratiewerk. Het vinden van nieuwe tekenaars is dus van het hoogste belang. Wie is in staat en bereid om zijn of haar tekenvaardigheden gedurende langere tijd ter beschikking te stellen en, liefst in samenwerking met de heer Peeters, aan te passen aan de voor de 'fossielenatlas' benodigde stijl?

Aan de slag

In overleg tussen het NMV-bestuur en de auteur is in principe besloten:

- het geheel als een strak georganiseerd project aan te pakken, waarbij Arie Janssen de inhoudelijke verantwoordelijkheid neemt en vanuit het NMV-bestuur organisatorische ondersteuning wordt geboden;
- als eerste stap de haalbaarheid te verkennen qua financiën en inhoudelijke ondersteuning door leden van de NMV.

Wij zien dit project als een uitdaging en hopen, dat u dit ook zo ervaart. Indien u meent een concrete bijdrage te kunnen leveren voor een of meer van de volgende onderwerpen, neemt u dan contact met ons op:

- leveren van gegevens over nieuwe vindplaatsen en/of niet eerder gemelde soorten;
- bewerking van één of meer genera volgens een vast te stellen stramien als bouwstenen, die door de auteur kunnen worden verwerkt;
- ondersteuning bij het vervaardigen van illustraties.

Contactpersonen zijn:

A.S.H. Breure, Schapenrustweg 5, 2351 NK Leiderdorp. Tel. 071-413320 (na 20.00 uur);

A.W. Janssen, Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie, Hooglandse Kerkgracht 17, 2312 HS Leiden. Tel. 071-143844 (privé: 01720-22089).

A.S.H. Breure
A.W. Janssen